

EOC
EUROASIAN
ONLINE
CONFERENCES

ENGLAND CONFERENCE

**INTERNATIONAL CONFERENCE ON
MULTIDISCIPLINARY STUDIES AND
EDUCATION**

Google Scholar

zenodo

OpenAIRE

doi digital object
identifier

eoconf.com - from 2024

INTERNATIONAL CONFERENCE ON MULTIDISCIPLINARY STUDIES AND EDUCATION: a collection scientific works of the International scientific conference – London, England, 2025. Issue 5

Languages of publication: Uzbek, English, Russian, German, Italian, Spanish

The collection consists of scientific research of scientists, graduate students and students who took part in the International Scientific online conference «**INTERNATIONAL CONFERENCE ON MULTIDISCIPLINARY STUDIES AND EDUCATION**». Which took place in London , 2025.

Conference proceedings are recommended for scientists and teachers in higher education establishments. They can be used in education, including the process of post - graduate teaching, preparation for obtain bachelors' and masters' degrees. The review of all articles was accomplished by experts, materials are according to authors copyright. The authors are responsible for content, researches results and errors.

Boshlang'ich ta'limda ekologik madaniyatni shakllantirishning nazariy yondashuvlari

Umarova Barnoxon Muhammad Sobir qizi

NamDPI, Boshlang'ich ta'lim mutaxassisligi 1-kurs magistranti

Annotatsiya: Maqolada boshlang'ich ta'lim jarayonida ekologik tarbiya va ekologik madaniyatni shakllantirishning nazariy-metodik asoslari yoritilgan. Energiya manbalari, ekologik muammolar va yoqilg'i yonishi natijasidagi salbiy holatlarning bolalar ongida shakllanishi, ularni to'g'ri yo'naltirish bo'yicha samarali metodlar taklif etiladi. Ta'lim jarayonida real hayotiy muammolarni o'rgatish, ekologik madaniyatni yosh avlod ongida barqaror shakllantirishga qaratilgan didaktik usullar bayon qilingan.

Kalit so'zlar: ekologik tarbiya, boshlang'ich ta'lim, tabiatni muhofaza qilish, energiya manbalari, ekologik madaniyat, metodika.

Annotation: The article discusses the theoretical and methodological foundations of ecological education and the formation of ecological culture in the process of primary education. It highlights the issues of shaping children's awareness of environmental problems such as energy sources, ecological challenges, and the negative consequences of fuel combustion, and proposes effective methods for properly guiding them. The article focuses on teaching real-life environmental problems and presents didactic methods aimed at sustainably forming ecological culture in the minds of the younger generation.

Keywords: ecological education, primary education, environmental protection, energy sources, ecological culture, methodology.

Kirish. Bugungi kunda global ekologik muammolar, jumladan iqlim o'zgarishi, suv resurslarining kamayishi, tabiatning ifloslanishi kabi masalalar jahon miqyosida keng tarqalgan. Shu sababli ekologik madaniyatni yosh avlodga shakllantirish masalasi dolzarb bo'lib, ayniqsa boshlang'ich ta'limda ekologik bilimlarni o'rgatish zaruriyati mavjud. Ekologik madaniyat insonning tabiatga bo'lgan munosabatini, uning tabiiy resurslarni boshqarish va asrashdagi javobgarligini anglatadi. O'quvchilarga ekologik madaniyatni aqliy va emotsional jihatdan yuksaltirish maqsadida boshlang'ich ta'limda ekologik ta'lim berish asosiy o'rin tutadi..

Boshlang'ich ta'limda ekologik tarbiya berishning dolzarbligi

Ekologik madaniyat, umuman olganda, insonning tabiatga nisbatan ma'naviy-axloqiy, intellektual va amaliy munosabatlarini o'z ichiga oladi. Ekologik madaniyatni shakllantirish yosh bolalarda tabiatga nisbatan hurmat, uning boyliklarini asrashga bo'lgan mas'uliyatni uyg'otish va ularga tabiiy resurslarni samarali ishlatishni o'rgatishni anglatadi. Ekologik madaniyatning rivojlanishi, shuningdek, bolaning jismoniy va ruhiy rivojlanishiga, uning dunyoqarashi va shaxsiy axloqiy qadriyatlariga katta ta'sir ko'rsatadi. Boshlang'ich ta'lim bosqichida ekologik madaniyatni shakllantirish, o'quvchilarni tabiatga e'tiborli va mas'uliyatli munosabatda bo'lishga, atrof-

muhitni asrab-avaylashga o'rgatadi. Ekologik bilimlar nafaqat ilmiy tafakkurni rivojlantiradi, balki insonning atrof-muhitga bo'lgan axloqiy mas'uliyatini ham kuchaytiradi.

Boshlang'ich ta'limda ekologik madaniyatni shakllantirishda bir nechta nazariy yondashuvlar mavjud. Bu yondashuvlar ekologiya, psixologiya va pedagogika fanlarining integratsiyasi asosida shakllanadi. Ulardan ba'zilari quyidagilarni o'z ichiga oladi:

a)Ekologik ta'limning ijtimoiy pedagogik yondashuvi. Bu yondashuvda ekologik madaniyat o'quvchilarning ijtimoiy mas'uliyatini rivojlantirishga qaratilgan. Ta'limda tabiatga nisbatan muhabbat va ehtiyotkorlikni shakllantirishda ijtimoiy qiymatlarni o'rgatish muhim rol o'ynaydi. Shuningdek, bu yondashuvda ekologik madaniyat o'quvchilarga atrof-muhit bilan birga yashashni o'rgatishni nazarda tutadi.

b)Ekologik bilimlarning kognitiv yondashuvi. Bu yondashuvda ekologik madaniyatni shakllantirishda o'quvchilarni atrof-muhit haqidagi bilimlar bilan tanishtirishga katta e'tibor qaratiladi. Ekologik bilimlarni o'rgatish, o'quvchilarning dunyoqarashini shakllantiradi va ularga tabiatning barcha elementlari o'rtasidagi o'zaro bog'liqlikni tushunishga yordam beradi.

Ekologik madaniyatni boshlang'ich ta'limda shakllantirishning uslublari

Boshlang'ich ta'limda ekologik madaniyatni shakllantirish uchun bir nechta didaktik va pedagogik usullar mavjud.

1.Boshqa fanlar bilan integratsiya. Ekologik madaniyatni shakllantirishda biologiya, geografiya, adabiyot va san'at kabi fanlar bilan integratsiya qilish muhimdir. Masalan, biologiya darslarida o'quvchilarga tabiatning o'zgaruvchanligi, o'simlik va hayvonot dunyosining ahamiyati to'g'risida ta'lim berish, geografiyada tabiatning muhofazasi va resurslardan oqilona foydalanish masalalarini yoritish mumkin.

2.Amaliy faoliyat. Ekologik ta'lim jarayonida o'quvchilarga tabiatni bevosita o'rganish imkoniyatini berish zarur. Misol uchun, tabiatga chiqish ekskursiyalari, bog' yaratish, ekin ekish kabi amaliy mashg'ulotlar ekologik madaniyatni shakllantirishga yordam beradi. O'quvchilar o'zlari yaratgan bog'larda meva va sabzavotlarni parvarish qilish orqali tabiatga bo'lgan mas'uliyatlarini oshiradilar.

3.Jamoaviy ishlar va guruh muhokamalari. O'quvchilarni ekologik muammolar bo'yicha guruh bo'lib ishlashga undash, ularda muammoni hal qilishga qiziqish uyg'otadi. Masalan, "Atrof-muhitni muhofaza qilish", "Global isish va uning oqibatlarini" kabi mavzularda muhokamalar o'tkazish, o'quvchilarda jamoaviy ishni rivojlantiradi va ekologik madaniyatni shakllantiradi.

Ekologik madaniyatni shakllantirishdagi muammolar va ularni bartaraf etish yo'llari.Boshlang'ich ta'limda ekologik madaniyatni shakllantirishda bir qator muammolar mavjud. Ekologik ta'limni samarali amalga oshirish uchun

o'qituvchilarning ekologik bilimlari va metodik ko'nikmalari yetarli bo'lishi kerak. O'qituvchilarga ekologik ta'limni berish bo'yicha treninglar, seminarlar tashkil etish zarur.

Resurslarning etishmasligi. Ekologik ta'limni samarali amalga oshirish uchun zarur bo'lgan pedagogik resurslar (darsliklar, multimedia vositalari, laboratoriya uskunalari) ko'pincha yetarli emas. Shu sababli, ta'lim muassasalarini zamonaviy resurslar bilan ta'minlash, ekologik mavzularda interaktiv materiallar ishlab chiqish kerak. **O'quvchilarning qiziqishining pastligi.** Ba'zi o'quvchilar ekologik mavzularga qiziqish bildirmasliklari mumkin. Bu holatni bartaraf etish uchun ekologik madaniyatni shakllantirishda ijodiy yondashuvlar va o'quvchilarning qiziqishini uyg'otuvchi metodlarni qo'llash muhimdir.

Xulosa. Boshlang'ich ta'limda ekologik madaniyatni shakllantirish o'quvchilarning tabiatga nisbatan mas'uliyatli munosabatini rivojlantirishda muhim o'rin tutadi. Ekologik madaniyat o'quvchilarda nafaqat ekologik bilimlarni, balki ijtimoiy va axloqiy qadriyatlarni ham o'rgatadi. Bu, o'z navbatida, yosh avlodning tabiiy resurslarga bo'lgan e'tiborini oshiradi va atrof-muhitni asrashga bo'lgan mas'uliyatni kuchaytiradi. Boshlang'ich ta'limda ekologik madaniyatni shakllantirish uchun ekologik ta'limning nazariy asoslarini, didaktik yondashuvlarni va amaliy faoliyatni to'g'ri qo'llash zarur. Bunda ekologik bilimlar o'quvchilarning dunyoqarashini shakllantirishda, ularni tabiat bilan uyg'un yashashga o'rgatishda katta rol o'ynaydi. Shu bilan birga, o'qituvchilarni ekologik ta'lim bo'yicha malakali tayyorlash va resurslar bilan ta'minlash, o'quvchilarning ekologik muammolarga qiziqishini oshirishga yordam beradi.

Foydalanilgan adabiyotlar

1. **Mirzaeva, N.** (2020). *Boshlang'ich ta'limda ekologik madaniyatni shakllantirish: nazariy asoslar va metodik yondashuvlar*. Toshkent: O'qituvchi.
2. **Tursunov, K.** (2019). *Ekologik ta'limning asosiy tamoyillari va o'quvchilarda ekologik madaniyatni shakllantirish*. Tashkent: Fan va texnologiya.
3. **Yuldasheva, G.** (2018). *Ekologik ta'lim va uning boshlang'ich ta'lim tizimidagi roli*. Ta'lim va tarbiya jurnali, 12(4), 34-39.
4. **Alimov, B., & Karimov, S.** (2021). *Ekologiya va ekologik madaniyat: boshlang'ich ta'limda integratsiya qilishning metodik yondashuvlari*. Samarqand: Samarqand Davlat Universiteti nashriyoti.
5. **Nazarov, F.** (2017). *Pedagogika asoslari va ekologik madaniyatni shakllantirish: nazariy va amaliy yondashuvlar*. Toshkent: O'qituvchi nashriyoti.
6. **Gulomova, D.** (2022). *Ekologik madaniyatning o'quvchilarda shakllanishi: asosiy uslublar va metodlar*. Ekologiya va jamiyat, 9(1), 58-64.
7. **Eshmuratova, N.** (2020). *Boshlang'ich ta'limda ekologik bilimlarni shakllantirish metodlari*. Ta'lim va ilmiy izlanishlar, 3(2), 25-30.

